

УДК 784.4 (477.86)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208919>**Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА,***orcid.org/0000-0001-5188-1491*

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна) *olgafp4@ukr.net*

НАРОДНОПІСЕННІ ПУБЛІКАЦІЇ МИТЦІВ ЗАКАРПАТТЯ В КОНТЕКСТІ ІСТОРІОГРАФІЇ

Метою дослідження є висвітлення етнорегіональної специфіки зародження народнописенних публікацій митців Закарпаття в аспекті історіографії. Методологія дослідження полягає у використанні історичного, культурологічного, мистецтвознавчого та теоретичного підходів. У статті також акцентовано увагу на розкритті становлення музичного фольклору на Закарпатті. Охарактеризовано історико-джерелознавчий аспект вивчення проблематики. Проаналізовано зародження національної свідомості, інтенсивність музикознавчих зацікавлень, короткочасність першої хвилі національного піднесення. Висвітлено народномузичні публікації закарпатського музичного фольклору. Зазначено, що постійні війни, низький рівень музичної освіти на Закарпатті у XVII – на початку XIX століть обумовили малу кількість записів мелодій.

Характерною ознакою літературно-фольклорних пісень став сольний спів без інструментального супроводу, рідше – гуртовий спів. Найчастіше використовувався унісонний з терцовою второю або з елементами народної гетерофонії.

Зародження музичної фольклористики відбувалося в період пробудження національної свідомості. У зв'язку з постійною боротьбою чималої кількості політичних партій культурно-мистецький рух на Закарпатті не був однорідним. Завдяки літераторам сформувалася своєрідна літературно-фольклорна хвиля. Доведено, що період міжвоєнного двадцятиріччя на території Закарпаття у житті українців був етапом збирання й публікування фольклорного матеріалу. Публікування митцями пісенних збірників мало на меті заповнення прогалини в культурному житті Закарпаття в контексті національно-патріотичного виховання молоді. Дослідницька діяльність фольклористів та літераторів Закарпаття на межі XIX і XX століть була багатовекторною, адже охоплювала літературну, суспільну та наукову сфери цієї проблематики.

Ключові слова: Закарпаття, історія, дослідники, музичний фольклор, народномузичні збірники.

Olga FABRYKA-PROTSKA,*orcid.org/0000-0001-5188-1491*

Candidate of the Art History,

Associate Professor of the Department of Musical Ukrainian Studies

and Folk Instrumental Music Art

Institute of Art of Vasil Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) *olgafp4@ukr.net*

FOLKLORE WRITINGS OF TRANSCARPATHIAN ARTISTS IN THE CONTEXT OF HISTORIOGRAPHY

The purpose of the study is to highlight the ethno-regional specificity of the origin of the folk writings of Zaccarpathian artists in the aspect of historiography. The methodology of the study is to use historical, cultural, artistic, and theoretical approaches. The article also focuses on the disclosure of the ethno-regional specificity of the formation of musical folklore in Zaccarpathia. The historical-source aspect of the study of the problem is characterized. The origin of national consciousness, the intensity of musicological interest, the short duration of the first wave of national uplift is analyzed. Folklore publications of Zaccarpathian musical folklore are covered. It is noted that the constant wars, the low level of music education in Zaccarpathia in the seventeenth – early nineteenth centuries caused a small number of records of melodies. The characteristic feature of literary-folk songs was solo singing without instrumental accompaniment, rarely – group singing. Most often used in unison with the friction second or with elements of folk heterophony. The origin of musical folklore was during the period of awakening of national consciousness. Due to the constant struggle of many political parties, the cultural and artistic movement in Zaccarpathia was not homogeneous. Thanks to the writers, a kind of literary and folklore wave was formed. It is proved that the period of the interwar twentieth century in the territory of Zaccarpathia in the life of Ukrainians was a stage of collecting and publishing folk material. The publication of song collections by the artists was intended to fill the gap in the cultural life of Zaccarpathia in the context of national-patriotic upbringing of young people. Research activity of folklorists and writers of Zaccarpathia at the turn of XIX and XX centuries. It was multi-vector because it covered the literary, social and scientific spheres of this issue.

Key words: Zaccarpathia, history, researchers, musical folklore, folklore collections.

Постановка проблеми. Територія Закарпаття – це поліетнічний край, який населяють слов'янці (бойки, гуцули, лемки), угро-фіни, романо-германці. Взаємодія українсько-угорських, українсько-словацьких та українсько-румунських зв'язків значною мірою складає етно-регіональну специфіку запропонованого регіону. Географічне розташування Закарпаття позначалося на музично-фольклористичних процесах. Найзахідніше пограниччя вітчизняної культури стало однією з найближчих територій для пізнання європейськими вченими.

Аналіз досліджень. Серед науковців, праці яких розкривають етнографію та фольклор Закарпаття, слід назвати І. Панькевича, В. Гошовського, Б. Барток, Д. Задора, Ю. Костьо (Костюка), М. Мушинку, З. Василенко, В. Мадяр-Новак, К. Оленич, М. Тиводара, Л. Мушкетик, І. Пірова, Г. Павленко, П. Федака, О. Рудловчак, Т. Росул, І. Хланту, К. Чаплик.

Тривалий розвиток у складі Угорської та Чеської держав та відірваність від основних українських земель спричинили появу оригінального фольклору. За висловом В. Новак-Мадяр, «закарпатський фольклорний матеріал часто ставав об'єктом порівняльних студій іноземних учених: чесько-українські співставлення Яна Благослова у «Чеській граматиці» (1558), угорсько-українські порівняння Белли Бартока у дослідженні «Музика Угорщини та сусідніх народів» (1934) та ін.; – і, нарешті, сучасні тенденції осмислення цілісної картини розвитку української етномузикології вимагають обов'язкового врахування закарпатського матеріалу» (Мадяр-Новак, 2011: 64–89).

Етномузиколог Володимир Гошовський значно розширив хронологічні межі вивчення історії музичного фольклору Закарпаття від XIX до середини XX століття. Зокрема, митець віднайшов архівні матеріали та раніше невідомі закарпатські народнописенні записи, зібрав та оприлюднив нові відомості про музично-фольклорні напрацювання на території Закарпаття. Результатом роботи В. Гошовського стало:

1) розширення списку відомих музично-фольклорних матеріалів із Закарпаття, а саме збірників, наукових робіт, польових досліджень і звукозаписів народних пісень (опубліковано в оглядовому нарисі «Из истории собирания и изучения украинских песен Закарпатья», що є передмовою до книги «Украинские песни Закарпатья» (Гошовський, 1968: 62–71);

2) ґрунтовний науковий аналіз закарпатських музично-фольклорних збірників XIX століття

І. Югасевича, Н. Нодя і В. Талапковича (Гошовський, 1965: 203–215; Гошовський, 1967: 211–217);

3) публікація епістолярної спадщини про музичний фольклор краю (листування Філарета Колесси та Івана Панькевича (Гошовський, 1986: 107–147).

В. Гошовський зібрав відомості про збирачів і дослідників народної музики Закарпаття, опублікував цінні історичні документи та розпочав поглиблену характеристику закарпатських музично-фольклорних матеріалів, котру, на жаль, не завершив. Погоджуючись з думкою В. Мадяр-Новак, зазначаємо, що праця В. Гошовського на довгі роки залишалася основним інформаційним джерелом про історію формування етномузикології в найзахіднішому регіоні України, досі не втратила своєї актуальності (Мадяр-Новак, 2011). Продовження цієї тематики розвивалось у двох напрямках, таких як:

– праця над бібліографією музичної фольклористики, а саме оглядовий нарис Михайла Гиряка про закарпатські збірники, статті й експедиційні дослідження Східної Словаччини (Гиряк, 1986: 315–326);

– дослідження історії вивчення народної музики краю, пошук нових фактів.

Зокрема, погоджуючись із думкою В. Мадяр-Новак, серед найцікавіших і найбільш значних публікацій з цієї теми маємо відзначити статті Олени Рудловчак (про збирання закарпатських народних пісень у XIX столітті та фольклорні нотні збірники В. Талапковича і Н. Нодя) (Рудловчак, 1983: 183–493; Рудловчак, 1992: 48–53), Юрія Костюка (про внесок Ф. Колесси у розвиток музичної фольклористики Закарпаття) (Костюк, 1971: 10–11), Миколи Мушинки (про перші закарпатські фонозаписи Г. Стрипського, огляд фольклористичної діяльності О. Дутко та нові цікаві факти про народномузичні фонозаписи І. Панькевича) (Мушинка, 2002), Дезидерія Задора (про творчі взаємини Д. Задора з Б. Бартоком у вивченні закарпатського музичного фольклору) (Мар'ян, 2005), Богдана Луканюка (Луканюк, 1995), Віри Мадяр-Новак (Мадяр-Новак, 2006: 120–135; Мадяр-Новак, 2005: 292–327; Мадяр-Новак, 2003: 150–159; Мадяр-Новак, 2003: 76–86; Мадяр-Новак, 2006: 45–47; Мадяр-Новак, 2003: 128–135).

Метою статті є висвітлення етнорегіональної специфіки зародження народнописенних публікацій митців Закарпаття в аспекті історіографії.

Виклад основного матеріалу. На думку багатьох дослідників, перші записи закарпатського музичного фольклору були поодинокими і стихійними та склали своєрідну передісторію музичної

фольклористики краю. Фіксація народних мелодій Закарпаття митцями розпочалась одночасно з аналогічними процесами в інших регіонах України, однак через несприятливі соціально-економічні та політичні умови процес збирання народних пісень призупинився до середини XIX століття через війну (1526–1711 роки) між австрійською династією Габсбургів і Трансільванією, занепад, голод та епідемії. Негативну роль відіграла також влада Австро-Угорщини, котра вважала регіон сировинним придатком і не піклувалася про його економічний та культурний розвиток. Короткочасними «оазисами», коли народна культура на Закарпатті дещо оживала, були кінець XVII та рубіж XVIII – XIX століть (Мадяр-Новак, 2011).

XVIII – XIX століття увійшли в історію Закарпаття як «просвітительський» період завдяки єпископу Андрію Бачинському (1732–1809 роки) Ужгород перетворився на культурний центр. Стали відомими такі митці, як Василь Довгович, Михайло Лучкай, Іван Фогорашій. Однак через економічну відсталість і сильний політичний тиск влади багато молодих прогресивних діячів покинули Закарпаття.

Час появи перших текстових записів народних пісень на Закарпатті сягає 1558 року. Дослідниця В. Мадяр-Новак констатує, що найдавніші музично-фольклорні записи належать С. Кульчевському та І. Югасевичу-Склярському, яких об'єднувала така спільна риса: музичні записи були віднайдені в церковних рукописах. Загалом значна часова віддаленість, постійні війни, низький рівень музичної освіти на Закарпатті у XVII – на початку XIX століть обумовили малу кількість записів мелодій.

Зародження музичної фольклористики на території Закарпаття було пов'язане з добою пробудження національної свідомості. На відміну від інших українських територій, в історії становлення музичної фольклористики на Закарпатті у 1830–1860-х роках сформувалася своєрідна літературно-фольклорна хвиля. Через обмаль музично освіченої інтелігенції та її недостатній професійний рівень створення пісенників було започатковано літераторами, а не музикантами (Гошовський, 1967: 211–217). Це сприяло популяризації народних мелодій у колах місцевої інтелігенції. Серед відомих літераторів 1850–1860-х років слід назвати Олександра Духновича, Олександра Павловича, Николая Нодя (Мадяр-Новак, 2011). В. Гошовський вважав збірник «Русській Соловій» (14 пісень) М. Нодя композиторським (з авторськими варіантами народних пісень і власною музикою), а М. Загайкевич – фольклорним.

В основу першого визначення покладено титульну вказівку збірника: «сочинено [...] Николаем Нодь», а другого – фольклорне звучання мелодій. «Яскраво виражену національну належність віддзеркалила назва – «Русській Соловій», а число «1» на титульній сторінці засвідчувало, що для «Літературного заведення Пряшівського» це було перше нотне видання, яке започатковувало гарну традицію публікування українських пісенників. Збірник присвячений молоді («Юношеству Русскому»), адже як педагог Ужгородської духовної семінарії та українських шкіл Н. Нодя піклувався про духовний розвиток молодих людей. Він бачив у них майбутнє нації і поставив перед собою ціль – пробуджувати повагу і любов до рідної мови та музично-фольклорних джерел» (Мадяр-Новак, 2011: 72). Репертуарний збірник Н. Нодя характеризується низкою художніх особливостей, притаманних літературно-фольклорній хвилі тієї доби, і має три тематичні групи текстів, а саме національне «пробудження» (№ 1–2); кохання (№ 3–13); подолання непорозумінь між народами (№ 14). Національний чинник втілює українська мова, а посилює його фольклорна музика, в якій домінують українські народні мелодії та витриманий принцип чергування «рідного» з «чужим». Митець Н. Нодя захоплювався явищами романтизму, зокрема емоційними піснями-романсами, яскраво національними народними танцями та піснями авторського походження, котрі у XIX столітті визначали музичну культуру міст. Таке захоплення закарпатської інтелігенції міським фольклором не передбачало строгого розмежування справжніх фольклорних мелодій та авторських, про що свідчать також народнопісенні текстові записи та багатьох інших закарпатських збирачів фольклору XIX століття, зокрема О. Духновича, М. Лучкая. Географія записів Н. Нодя – це міста західної частини Закарпаття (більшою мірою – Ужгород, лише частково – Пряшів), з якими в кінці 1840-х – на початку 1850-х років було пов'язане життя Н. Нодя. Звідси випливає зв'язок з лемківським фольклором. У збірнику відсутні коломийки, відчутний угорський вплив. На думку закарпатського музикознавця І. Задорожного, на музичному рівні переважають мажор і дводольний метр (типові риси для закарпатських лемків), домінують помірні темпи (що зумовлене тяжінням до лірики), а щодо форми спостерігаємо популярність народних мелодій з будовою ААВА (АА1ВА; АВВА). Такі риси не лише характеризують пісенник Н. Нодя, але й висвітлюють особливості міського музичного побуту західної частини Закарпаття середини XIX століття. «З огляду на

мізерну кількість збережених нотних матеріалів і той факт, що більшість зафіксованих мелодій вже не побутує, опубліковані записи Н. Нодя мають великий науковий інтерес. У такому підкладанні до авторських текстів фольклорних мелодій Н. Нодь не був єдиним», – як зазначає В. Мадяр-Новак. Ф. Ковач на сторінках «Краєзнавчого словника русинів-українців Пряшівщини» висловив думку про те, що у літературно-фольклорному руслі працювало ще декілька учнів К. Матезонського, зокрема яскравий музикант того часу Михайло Старецький, який «збирав фольклор, писав тексти пісень і складав до них мелодії» (Ковач, 1999: 326).

Паралельно з літературною хвилею у 1830-х роках збирачі фольклору на основі автохтонних текстів з мелодіями почали створювати нотні збірники. У 1850–1860-х роках процес утвердження «руської народності» на Закарпатті не припинився, він перейшов в інше русло, а саме з політичного в культурно-просвітницьке. Відомим діячем був Олександр Духнович, який сприяв утвердженню української мови й літератури, становленню та духовному відродженню «руської народності» Закарпаття. Його називали «будителем карпаторуського народу». О. Духнович створив і очолив «Літературное завіденіе Пряшевское» (1850–1853 роки), яке стало головним осередком культурно-національних процесів у краї. За короткий час йому вдалося зорганізувати інтелігенцію краю до збирання фольклору. Спостереження І. Довгалюк та П. Федаки свідчать про те, що у періодиці, зокрема альманахах «Зоря Галицькая», «Поздравление русинов», газети «Вісник», «Світ», були відсутні нотні записи закарпатських народних пісень.

Задля поширення музичної освіти на території Закарпаття у 1843 році вихованці К. Матезонського та регенти-композитори створили перше об'єднання музикантів «Общество музыкальное», а у 1865 році це товариство відкрило першу в Ужгороді (та й у краї) музичну школу (Росул, 2002: 19, 145). За висловом В. Мадяр-Новак, «у другій половині 1860-х років на Закарпатті «визріла» ситуація, коли кількість музично грамотних людей стала достатньою, а потреба у публікаціях фольклорних записів – актуальною (іншими словами, виник суспільний попит на музичний запис народних пісень)» (Мадяр-Новак, 2011). Ініціатором став Є. Фенцик, який у 1868 році на сторінках газети «Світ» надав ідею публікувати в кожному номері по одній народній пісні з нотами (Федака, 2008: 37). Однак реалізувати задумане не судилося.

До музично обдарованої та національно свідомої закарпатської інтелігенції періоду національного піднесення належить постать священика Василя (Іоанна) Талапковича (1806–1888 роки). О. Духнович охарактеризував його так: «Ревный русин, да и пивец» (Рудловчак, 1983: 465). В. Талапкович творчо співпрацював з істориком та етнографом, засновником закарпатської фольклористики Михайлом Лучкаєм. Збирацьку діяльність В. Талапкович розпочав у 1830-х роках. Працював парохом, продовжував починання М. Лучкая. «У революційний період на хвилі національного піднесення В. Талапкович виявився першим, хто відгукнувся на заклик О. Духновича надсилати фольклорні матеріали для публікації» (Мадяр-Новак, 2011). З фольклорними публікаціями В. Талапковича ознайомився Я. Головацький. Сьогодні збірник Я. Головацького, який містить записи В. Талапковича, зберігається у рукописних фондах Львівської наукової бібліотеки НАНУ імені Василя Стефаника. Словесні тексти з нього були опубліковані 1878 року у третьому томі видання Я. Головацького «Народные песни Галицкой и Угорской Руси», а нотний матеріал побачив світ тільки у 1983 році в 11 томі Наукового збірника Музею української культури в Свиднику завдяки О. Рудловчак (Мадяр-Новак, 2011). Нині, за висловом В. Мадяр-Новак, збірник під назвою «Список нісколких русско-народних пісень, загадок и пословиц с иними подробностями» – це єдиний збережений музичний збірник Василя Талапковича, дата створення якого не встановлена. Збірник різножанровий, містить дві частини. Перша частина має 29 мелодій «русско-народних пісень», 304 словесних тексти (з яких 289 коломийок, 12 зразків необрядового фольклору, зокрема балади, лемківські співанки, новоугорські пісні; три «забавні приспиви для дітей», а також список пісень, популярних серед тогочасної інтелігенції (15 номерів). Друга частина містить 269 прислів'їв, 6 скоромовок, 32 загадки. Серед необрядового фольклору є такі зразки, як співані коломийки, лемківські співанки, балади, новоугорські пісні, пісні новітнього походження зі структурою (4+4). Є три зразки календарно- (жнивні пісні, з коментарем «в час жнив») та родинно-обрядового фольклору (весільні пісні та ладканки) (№ 16, 31, 35). За висловом дослідників, це одні з найперших записів мелодій закарпатських ладканок, жнивних і весільних пісень. Цінними є також музичні спостереження В. Талапкович першим серед місцевих музикантів звернув увагу на мелодичну спорідненість весільних і жнивних пісень. У групі танцювальної музики подано коломийки, шумки,

«талалайки» (лемківські співанки) та приспівки до весільних танців. Автор враховував віковий чинник, зробив поділ між авторськими («штучними») та народними співанками; висвітлив питання класифікації, а саме поділ народнопісенної культури на впливові й питому; врахування території побутування традиції.

Новий етап у вивченні закарпатсько-української етнографії та фольклору розпочався на межі XIX і XX століть. Дослідницька діяльність стає багатограннішою, охоплює літературну, суспільну та наукову сфери. У 1912 році композитор Б. Барток у селах Виноградівського і Тячівського районів записав 50 народних пісень та 42 зразки інструментальної народної музики. Вивчення українських пісень спонукало митця до з'ясування українсько-угорських пісенних взаємодій, на основі чого він дійшов висновку щодо впливу української коломийки на пісні угорських пастухів. Він вважав, що коломийка, поширена на Закарпатті, впливала на формування угорських пісень, які пізніше стали джерелом військових танцювальних та нових угорських пісень.

У 1919 році після приєднання Закарпаття до складу Чехословацької республіки розпочався процес національно-культурного відродження. Т. Росул зазначає, що охоплена почуттям національної гідності інтелігенція краю отримала широкі права й можливості для розвитку національної культури, розгорнула активну роботу зі збирання та вивчення народної (зокрема, музичної) творчості. Чимало долучилося аматорів, хоча їх записи не завжди відповідали зростаючим вимогам, які висувала фольклористика (Росул, 2002).

Історію вивчення музичного фольклору Закарпаття започаткували у 1920–1930-х роках всесвітньовідомі етномузикологи Філарет Колесса та Климент Квітка.

У 1923 році Ф. Колесса опублікував збірник «Народні пісні з Південного Підкарпаття», який містить 153 пісні, записані в селах верхньої ріки Уж Східної Словаччини. Зібраний матеріал систематизовано на основі ритмічних фігур і складочислення строфи. У 1938 році вийшов у світ збірник під назвою «Народні пісні з Підкарпатської Русі» Ф. Колесси, який науковці вважають одним з найкращих в українській фольклористиці Закарпаття. До книги увійшли 130 текстів та 159 мелодій разом із варіантами. Автор згрупував їх у два розділи, такі як обрядові та звичайні (світські) пісні. Серед відомих наукових праць Ф. Колесси слід назвати «Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті

(Колесса, 1934; Колесса, 1946). У фольклорних працях Ф. Колесса детально проаналізував музичний спадок Підкарпатської Русі, надаючи узагальнюючу характеристику на фоні сусідніх країн. Автор вперше в українській фольклористиці обґрунтував існування діалектів у музичному фольклорі й зазначив, що у народних співанках Закарпаття домінує загальноукраїнська основа.

Значну роль у розвитку фольклорно-етнографічної думки Закарпаття відіграло товариство «Просвіта», засноване у 1920 році.

Чималий внесок у вивчення музичного фольклору Підкарпатської Русі здійснив лінгвіст та літературознавець Іван Панькевич. У своїх дослідженнях Т. Росул зазначає, що митець планував заснувати при музеї товариства «Просвіта» в Ужгороді архів закарпатської народної пісні та видати з його матеріалів збірник. Протягом 1929–1935 років І. Панькевич організував запис серії грамофонних платівок зі зразками інструментальної та вокальної народної музики підкарпатських русинів; писав статті про відомих фольклористів, а саме В. Гнатюка, І. Поливки, М. Максимовича, в яких поєднував дослідницький і популяризаторський аспекти; листувався з Ф. Колессою та сприяв виданню фольклористичних праць вченого на Підкарпатській Русі. У цей період велике значення в розвитку народознавчої роботи на Закарпатті мали часописи «Підкарпатська Русь», «Віночок», «Науковий збірник Товариства «Просвіта»», «Літературна Неділя», «Наш родний край», на сторінках яких друкувалися статті з етнографії та фольклору, запитальники, програми та рекомендації для збирачів народної творчості.

В кінці 1930-х років серед активних збирачів відігравали значну роль Д. Задор, П. Милославський, П. Ференчук, А. Контратович, М. Гоєр, Ю. Костюк. Результатом їх роботи став збірник, упорядниками якого стали Д. Задор, Ю. Костюк (Костюк) та П. Милославський «Народні пісні підкарпатських русинів», до якого увійшли 135 вірців (Росул, 2002).

Висновки. Таким чином, підсумовуючи, маємо констатувати, що зародження фольклористики Закарпаття відбувалось у несприятливих умовах національного тиску, який створював складні умови до вивчення не лише фольклорно-етнографічних традицій.

Через економічну відсталість, тривалу антигасбурзьку війну процеси зародження етномузикології на Закарпатті розпочалися з 1830-х років та продовжилися під час революції у 1848–1849 роках. Процес популяризації народних мелодій літера-

турно-фольклорної хвилі очолили не музиканти, а літератори. У 1850–1860-х роках на Закарпатті митці почали створювати рукописні народно-музичні пісенники. Ведучу роль у пробудженні інтересу до музичного фольклору на Закарпатті відіграло духовенство. Закарпатські митці ототожнювали народну пісенність з міським фольклором. Складні господарські, політичні, історичні обставини поширення дилетантизму у музичній фольклористиці Закарпаття відбувалися через відсутність наукових центрів та спеціальних товариств, які б виховували та формували принципи фольклорно-етнографічної діяльності. Публікувались окремі пісенні жанри (лірично-побутові, колядки тощо). Відомими були пісенні збірки Н. Нодя та рукописна праця І. Талапковича під назвою «Спи-

сок нескольких русско-народных песен, загадок и пословиц с иными подробностями» (Росул, 2002). Народномузичні пісенники поділялись на аматорські записи народних мелодій представників старшого покоління закарпатського духовенства; любительські записи нової інтелігенції пореформеного часу; фольклорні пісенники композиторів-регентів, тобто музикантів-професіоналів.

Отже, період міжвоєнного двадцятиріччя у дослідженні культури закарпатських українців був фактично етапом збирання й публікування фольклорного матеріалу. Видання пісенних збірок стало закономірним явищем, адже вони були покликані заповнити прогалину в культурному житті Закарпаття, а також стати фактором патріотично-національного виховання населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гирик М. До питання дослідження народних пісень українців Чехословаччини. *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*. Братислава ; Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво, 1986. Т. 14. С. 315–326.
2. Гошовський В. Из истории собирания и изучения украинских народных песен Закарпаття. *Украинские песни Закарпаття*. Москва : Советский композитор, 1968. С. 62–71.
3. Гошовський В. Листування Івана Панькевича з Філаретом Колессою. *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*. Братислава ; Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво, 1986. Т. 4. Кн. 1. С. 107–147.
4. Гошовський В. Страницы истории музыкальной культуры Закарпаття XIX – первой половины XX века. *Украинское музыковедение*. Киев : Музыка Украина, 1965. Вып. 1. С. 203–215.
5. Гошовський В. Сторінки історії музичної культури Закарпаття XIX – першої половини XX століття. *Українське музикознавство*. Київ : Музична Україна, 1967. Вип. 2. С. 211–217.
6. Квітка К. Вступні уваги до музично-етнографічних студій. *Записки Етнографічного товариства*. Київ, 1925. Кн. 1. С. 8–27.
7. Квитка К. Музыкальная этнография на Украине в послереволюционные годы. *Этнография*. Москва, 1926. № 1–2. С. 211–221.
8. Колесса Ф. Декілька слів про мелодії народних пісень з Підкарпатської Русі. *Музикознавчі праці*. Київ : Наукова думка, 1970. С. 401–408.
9. Колесса Ф. Народні пісні з південного Підкарпаття. *Науковий збірник тов. «Просвіта» в Ужгороді*. Ужгород : Книгопечатня Юлія Фелдешія, 1923. Рочник II. С. 122–220.
10. Колесса Ф. Народно-пісенні мелодії українського Закарпаття. *Радянський Львів*. 1946. № 1. С. 64–73.
11. Колесса Ф. Народнопісенні мелодії українського Закарпаття. *Музикознавчі праці*. Київ : Наукова думка, 1970. С. 425–443.
12. Колесса Ф. Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Т. X. Ужгород, 1934. С. 121–148.
13. Колесса Ф. Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті. *Музикознавчі праці*. Київ : Наукова думка, 1970. С. 368–397.
14. Костюк Ю. Дослідник закарпатського музичного фольклору (Філарет Колесса). *Дружно вперед*. Пряшів, 1971. № 7. С. 10–11.
15. Краєзнавчий словник русинів-українців Пряшівщини / упоряд. та ред. Ф. Ковач. Пряшів, 1999. 501 с.
16. Луканюк Б. Зібрання Бели Бартока на Закарпатті. *Матеріали VI Конференції дослідників народної музики Червоноруських (Галицько-Володимирських) та суміжних земель*. Львів, 1995. С. 54–65.
17. Мадяр-Новак В. Закарпаття в колі наукових інтересів Володимира Гошовського. *Пам'яті Володимира Гошовського*. Львів, 2006. С. 120–135.
18. Мадяр-Новак В. Зародження музичної фольклористики на Закарпатті. *Вісник Львівського університету. Серія «Мистецтвознавство»*. 2011. Вип. 10. С. 64–89.
19. Мадяр-Новак В. Із досліджень на тему історії збирання і вивчення музичного фольклору Закарпаття. *Професійна музична культура Закарпаття : етапи становлення* : збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття / упор. Л. Мокану. Ужгород : Карпати, 2005. Вип. 1. С. 292–327.
20. Мадяр-Новак В. Михайло Рошахівський у витоків формування музичної фольклористики Закарпаття. *Київське музикознавство*. Київ, 2003. Вип. 10. С. 150–159.
21. Мадяр-Новак В. Музично-фольклористична діяльність Петра Михайловича Світлика на Закарпатті. *Київське музикознавство*. Київ, 2003. Вип. 17. С. 76–86.
22. Мадяр-Новак В. Перші фонозаписи закарпатського музичного фольклору. *Молоді музикознавці України* : тези VIII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. Київ, 2006. С. 45–47.

23. Мадяр-Новак В. Фольклористична діяльність Дезидерія Задора. *Київське музикознавство*. Київ, 2003. Вип. 14. С. 128–135.
24. Мар'ян Е. Б. Барток і Д. Задор: Творчі контакти. Професійна музична культура Закарпаття: Етапи становлення. Ужгород : Карпати, 2005. Вип. 1. С. 276–281.
25. Мушинка М. Голоси предків: Звукові записи фольклору Закарпаття із архіву Івана Панькевича (1929, 1935). Пряшів, 2002. 256 с.
26. Росул Т. Музичне життя Закарпаття у 20–30-х роках ХХ століття. Ужгород : ПоліПрінт, 2002. 208 с.
27. Рудловчак О. Закарпатоукраїнські фольклористи і їх фольклорні записи 50–60-х років минулого століття в рукописних фондах Якова Головацького. *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*. Братислава ; Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво, 1983. Т. 11. С. 183–493.
28. Рудловчак О. Микола Нодь і його спадщина. *Дукля. Пряшів*. 1992. № 6. С. 48–53.
29. Федака П. Історія етнографічного вивчення Закарпаття в українській крайовій періодичі другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття. Ужгород : Гражда, 2008. 200 с.

REFERENCES

- Giryak M. Do pytannya doslidzhennya narodnykh pisen' ukrayintsiv Chekhoslovachchyny [To the question of study of folk songs of Ukrainians of Czechoslovakia]. Scientific collection of the Museum of Ukrainian Culture in Svidnyk. Bratislava; Prešov: Slovak Pedagogical Publishing House, 1986. Vol. 14. P. 315–326. [in Slovakian]
- Goshovsky V. Iz istorii sobiraniya i izucheniya ukraïnskikh narodnykh pesen Zakarpat'ya [From the history of collecting and studying Ukrainian folk songs of Transcarpathia]. Transcarpathian Ukrainian songs. Moscow: Soviet Composer, 1968. pp. 62–71. [in Russian].
- Goshovsky V. Lystuvannya Ivana Pan'kevycha z Filaretom Kolessoyu [Correspondence of Ivan Pankevich with Filaret Kolessa]. Scientific collection of the Museum of Ukrainian Culture in Svidnyk. Bratislava; Prešov: Slovak Pedagogical Publishing House, 1986. Vol. 4. 1. P. 107–147. [in Ukrainian].
- Goshovsky V. Stranitsy istorii muzykal'noy kul'tury Zakarp'ya XIX – pervoy poloviny KHKH veka [Pages of the history of musical culture of Transcarpathia XIX – the first half of the twentieth century]. Ukrainian musicology. Kiev: Musical Ukraine, 1965. Issue. 1, pp. 203–215. [in Russian].
- Goshovsky V. Storinky istoriyi muzychnoy kul'tury Zakarpattya XIX – pershoi polovyny KHKH stolittya [Pages of the history of musical culture of Transcarpathia of the XIX – the first half of the XX century]. Ukrainian Musicology. Kyiv: Musical Ukraine, 1967. Vol. 2. S. 211–217. [in Ukrainian].
- Kvitka K. Vstupni uvahy do muzychno-etnografichnykh studiy [Introductory Notes on Ethnographic Music Studies]. Notes of the Ethnographic Society. Kyiv, 1925. Book. 1. pp. 8–27. [in Ukrainian].
- Kvitka K. Muzykal'naya etnografiya na Ukraine v poslerevolutsionnyye gody [Musical ethnography in Ukraine in the post-revolutionary years] Ethnography. Moscow, 1926. No. 1–2. S. 211–221. [in Russian].
- Kolessa F. Dekil'ka sliv pro melodiyyi narodnykh pisen' z Pidkarp'at-s'koyi Rusi [Some words about melodies of folk songs from Subcarpathian Rus]. Musicological works. Kiev: Scientific Thought, 1970. P. 401–408. [in Ukrainian].
- Kolessa F. Narodni pisni z pviddenoho Pidkarpattya [Folk songs from the southern Subcarpathia]. The scientific collection of Com. Enlightenment in Uzhgorod. Uzhhorod: Yulia Feldeshiya's Book Printing, 1923. Book II. Pp. 122–220. [in Ukrainian].
- Kolessa F. Narodno-pisenni melodiyyi ukrayins'koho Zakarpattya [Folk-song tunes of the Ukrainian Transcarpathia] / Soviet Lviv. 1946. № 1. S. 64–73. [in Ukrainian].
- Kolessa F. Narodnopisenni melodiyyi ukrayins'koho Zakarpattya [Folklore descriptions of the melody of the Ukrainian Transcarpathia]. Musicological works. Kiev: Scientific Thought, 1970. P. 425–443. [in Ukrainian].
- Kolessa F. Starynni melodiyyi ukrayins'kykh obryadovykh pisen' (vesil'nykh i kolyadok) na Zakarpatti [Old tunes of Ukrainian ritual songs (wedding and carols) in Transcarpathia] / Scientific collection of "Prosvita" society in Uzhgorod. T. H. Uzhgorod, 1934. pp. 121–148. [in Ukrainian].
- Kolessa F. Starynni melodiyyi ukrayins'kykh obryadovykh pisen' (vesil'nykh i kolyadok) na Zakarpatti [Antique tunes of Ukrainian ritual songs (wedding and carols) in Transcarpathia]. Musicological works. Kiev: Scientific Thought, 1970. P. 368–397. [in Ukrainian].
- Kostyuk Y. Doslidnyk zakarp'at-s'koho muzychnoho fol'kloru (Filaret Kolessa) [Researcher of Transcarpathian musical folklore (Filaret Kolessa)]. Friendly forward. Prešov, 1971. № 7. P. 10–11. [in Slovakian].
- Krayeznavchyy slovnyk rusyniv-ukrayintsiv Pryashivshchyny [Linguistic Dictionary of Ruthenian-Ukrainians of Prešov Region] / Compiled and edited by F. Kovach. Prešov, 1999. 501 p. [in Slovakian].
- Lukanyuk B. Zibrannya Bely Bartoka na Zakarpatti. [Meeting of Bela Bartok in Transcarpathia]. Proceedings of the VI Conference of the Researchers of Folk Music of Chervonorussian (Galician-Vladimir) and Related Lands. Lviv, 1995. pp. 54–65. [in Ukrainian].
- Madyar-Novak V. Zakarpattya v koli naukovykh interesiv Volodymyra Hoshovs'koho [Transcarpathia in the field of scientific interests of Vladimir Goshovsky]. In memory of Vladimir Hoshovsky. Lviv, 2006. pp. 120–135. [in Ukrainian].
- Madyar-Novak V. Zarozhennya muzychnoyi fol'klorystyky na Zakarpatti [The origin of musical folklore in Transcarpathia]. Herald of Lviv. Un-tu. Series "Art Studies". 2011. Iss. 10. P. 64–89. [in Ukrainian].
- Madyar-Novak V. Iz doslidzen' na temu istoriyi zbyrannya i vuvchennya muzychnoho fol'kloru Zakarpattya [From researches on the history of collecting and studying musical folklore of Transcarpathia]. Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation: Collection of articles, essay on the musical culture of Transcarpathia / Emphasis. L. Moku. Uzhgorod: Carpathians, 2005. Vip. 1. P. 292–327. [in Ukrainian].

20. Madyar-Novak V. Mykhaylo Roshchakhivs'kyu u vytokiv formuvannya muzychnoyi fol'klorystyky Zakarpattya [Mykhailo Roshchakhivsky at the Origins of Transcarpathian Musical Folklore Formation]. Kyiv Musicology. Kyiv, 2003. Vol. 10. P. 150–159. [in Ukrainian].
21. Madyar-Novak V. Muzychno-fol'klorystychna diyal'nist' Petra Mykhaylovycha Svitlyka na Zakarpatti [Musical and folklore activity of Peter Svitlik in Transcarpathia]. Kyiv Musicology. Kyiv, 2003. Vol. 17. P. 76–86. [in Ukrainian].
22. Madyar-Novak V. Pershi fonozapysy zakarpats'koho muzychnoho fol'kloru [The first phonograms of Transcarpathian musical folklore]. Abstracts of the VIII All-Ukrainian Scientific-Theoretical Conference “Young Musicologists of Ukraine”. Kyiv, 2006. pp. 45–47. [in Ukrainian].
23. Madyar-Novak V. Fol'klorystychna diyal'nist' Dezyderiya Zadora [Folklore Activity of Desideria Zadora]. Kyiv Musicology. Kyiv, 2003. Vol. 14. P. 128–135. [in Ukrainian].
24. Marian E. [B. Bartok i D. Zador: Tvorchi kontakty [B. Bartok and D. Zador: Creative Contacts]. Professional music culture of Transcarpathia: Stages of formation. Uzhgorod: Carpathians, 2005. Vip. 1. P. 276–281. [in Ukrainian].
25. Mushynka M. Holosy predkiv: Zvukovi zapysy fol'kloru Zakarpattya iz arkhivu Ivana Pan'kevycha (1929, 1935) [Voices of ancestors: Sound recordings of folklore of Transcarpathia from the archive of Ivan Pankevich (1929, 1935)]. Prešov, 2002. 256 p. [in Slovakian].
26. Rosul T. Muzychne zhyttya Zakarpattya u 20–30-kh rokakh KHKH stolittya [Musical life of Transcarpathia in the 20-30s of the XX century]. Uzhhorod: PolyPrint, 2002. 208 p. [in Ukrainian].
27. Rudlovchak O. Zakarpatokrayins'ki fol'klorysty i yikh fol'klorni zapysy 50–60-kh rokiv mynuloho stolittya v rukopysnykh fondakh Yakova Holovats'koho [Transcarpatho-Ukrainian folklorists and their folklore records of the 1950's and 1960's in the manuscripts of Yakov Golovatsky]. Scientific collection of the Museum of Ukrainian Culture in Svidnyk. Bratislava; Prešov: Slovak Pedagogical Publishing House, 1983. Vol. 11. P. 183–493. [in Slovakian].
28. Rudlovchak O. Mykola Nod' i yoho spadshchyna [Mykola Nod and his legacy]. Dukla. Prešov, 1992. № 6. S. 48–53. [in Slovakian].
29. Fedaka P. Istoriya etnografichnoho vyvchennya Zakarpattya v ukrayins'kiy krayoviy periodytsi druhoyi polovyny KHKH – pershoyi polovyny KHKH stolittya [History of the ethnographic study of Transcarpathia in the Ukrainian marginal period of the second half of the nineteenth – first half of the twentieth century]. Uzhgorod: Grazhda, 2008. 200 p. [in Ukrainian].